

Abstract

RhetoricaScandinavica, ISBN 1397-0534

No 66/67, 2014, pp 122--141

Publisher: Retorikförlaget AB

Author Margareth Sandvik, Oslo and Akershus University College of Applied Sciences.

Title “Reconstruction of political discourse” [Retorisk rekonstruksjon av politisk diskurs].

Abstract The aim of this article is to discuss the reconstruction of political discourse, its theoretical fundament and what information should be included about the argumentation in political discourse. On the basis of existing procedures, and in particular the pragma-dialectical argumentation theory, a rhetorical reconstruction will be suggested, taking all forms of argumentation into consideration. It will be shown that the reconstruction of political discourse profits from a theoretical fundament that takes Aristotle’s understanding of rhetoric as a point of departure: namely that the domain of rhetorical argumentation is civic action, which in turn concentrates on issues relating to how we will choose to act. Although the pragma-dialectical reconstruction procedure is thorough and well established, its theoretical fundament prevents the analyst from including highly relevant characteristics of political argumentation in the reconstruction.

Keywords political discourse, argumentation theory, pragma-dialectics, rhetorical analysis

Margareth Sandvik er dosent i norsklidaktikk ved Høgskolen i Oslo og Akershus. Hun har skrevet flere artikler om politiske debatter.

E-mail: Margareth.Sandvik@hioa.no

Margareth Sandvik:

Retorisk rekonstruksjon av politisk diskurs

Den offentlige, medierte debatten har en etablert posisjon i valgkampen, og særlig tv-debattene trekker seere. Om det er disse debattene som mobiliserer velgerne til å bruke stemmeretten på valgdagen, skal det ikke spekuleres i, men valgdeltakelsen i Norge er synkende, og bekymringen økende for at store deler av befolkningen ikke deltar ved valget. Dette er bakgrunnen for å spørre seg om valgkampdiskursen fungerer etter sin hensikt, nemlig å mobilisere velgere og opplyse dem om partipolitiske kampsaker og skillelinjer. Denne formuleringen av valgkampdiskursens hensikt, vil fungere som en vurderingsnorm i en retorisk analyse av valgkampsendinger.

Artikkelen henter eksempler fra norsk valgkamp i perioden 1991-2009.

Hvorfor er rekonstruksjon et bidrag til analyse av politisk argumentasjon, det være seg muntlige debatter eller skriftlige meningsyttringer i aviser eller på nettet? En normativ vurdering av argumentasjonen krever at argumentasjonen er tydelig for den som skal vurdere, og siden autentisk argumentasjon ikke alltid er det, er det behov for analytiske redskap for dette formålet: Med støtte i pragma-dialektikken kan vi si at rekonstruksjon er det første analytiske trinnet i en evaluering av kvaliteten på politisk argumentasjon¹, noe som gjelder for

1 Frans H. van Eemeren og Rob Grootendorst, *Argumentation, Communication, and Fallacies* (Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 1992), Frans H. van Eemeren et al., *Reconstructing Argumentative Discourse* (USA: The University of Alabama Press, 1993), Frans H. van Eemeren, Rob Grootendorst og Francisca Snoeck Henkemans, *Argumentati-*

både talt og skrevet argumentasjon. Rekonstruksjonen rydder - den gjør argumentasjonen eksplisitt og tydelig.

Det er først og fremst pragma-dialektikerne (op.cit.) som har utviklet en koherent prosedyre for rekonstruksjon av argumentasjon. Men de teoretiske prinsippene for rekonstruksjon som analytisk prosedyre er ikke mye diskutert i faglitteraturen, med noen unntak.² Det er derfor behov for å diskutere hvilket teoretisk grunnlag rekonstruksjonen skal hvile på, og her vil vår forståelse av politisk argumentasjon virke inn på hvilke teoretiske prinsipper vi skal legge til grunn for rekonstruksjonen. Den pragma-dialektiske argumentasjonsanalysen bør utfordres, siden den legger idealkonteksten *kritisk diskusjon* til grunn for rekonstruksjonen og beholder bare de språkhandlinger som bidrar til løsningen av en meningskonflikt. Heri ligger et snevert syn på hva som er rasjonell argumentasjon og en neglisjering av den retoriske situasjonen. Bare logosbasert argumentasjon er relevant: "A difference of opinion cannot be truly resolved if the protagonist resorts to rhetorical devices in which *pathos* or *ethos* take the place of *logos*."³ Dette er bare ett av flere eksempler som viser hvordan andre appellformer enn *logos*, gjennomgående har en mindre betydningsfull posisjon i pragma-dialektikken. Også i nyutviklingen av pragma-dialektikken er enighet, og veien til enighet, sentralt⁴, noe også van Eemeren understreker:

a pragma-dialectical analyst of argumentative discourse will [rather] be interested in reconstructing the process of resolving a difference of opinion taking place in the discourse and consider those moves to be relevant that have a potential role in resolving a difference on the merits.⁵

Et teoretisk fundament hvor enighet er målet, og hvor en framgangsmåte for å nå målet om enighet er foreskrevet, kan ikke fungere tilfredsstillende for analyse av autentisk argumentasjon, verken for politisk argumentasjon i valgkampdiskurser eller for meningskonflikter fra privatsfæren.

Ifølge pragma-dialektikken inngår de aspektene som er sentrale for løsningen av en meningskonflikt i rekonstruksjonen: Temaet som er oppe til diskusjon, hvilke posisjoner partene inntar, eksplisitte og implisitte argumenter for standpunktet

on. Analysis, Evaluation, Presentation (Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 2002).

- 2 Margareth Sandvik, "Reconstructing Interactive Argumentative Discourse", *Argumentation* 11 (1997), 419-434, Gerda Lauerbach, "Argumentation in political talk show interviews", *Journal of Pragmatics* 39 (2007), 1388-1419. Margareth Sandvik, "Argumentation in broadcast election campaign discourse: Towards a rhetorical reconstruction," i: *The Pragmatics of Political Discourse. Explorations across cultures*, red. Anita Fetzer, 69-101. (Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2013).
- 3 Frans H. van Eemeren, Rob Grootendorst og Francisca Snoeck Henkemans, *Fundamentals of Argumentation Theory. A Handbook of Historical Backgrounds and Contemporary Developments* (Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 1996), 285.
- 4 Frans H. van Eemeren og Peter Houtlosser, "Rhetorical analysis Within a Pragma-Dialectical Framework: The Case of R. J. Reynolds", *Argumentation* 14 (2000), 293-305. Frans H. van Eemeren og Peter Houtlosser, "Managing Disagreement: Rhetorical Analysis Within a Dialectical Framework", *Argumentation and Advocacy* 37 (2001), 150-157.
- 5 Frans H. van Eemeren, *Strategic Maneuvering in Argumentative Discourse* (Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2010): 9.

(standpunktene), argumentasjonsstrukturen for hver part og de argumentasjons-skjemaene som er anvendt. Dette gir til sammen en analytisk oversikt over argumentasjonen, en rekonstruksjon, framstilt grafisk med standpunktene ekstrahert og med piler til hvilke argumenter som støtter dem. Med denne modellen som bakteppe vil en alternativ modell antydes, og utgangspunktet vil være typiske trekk ved noen norske valgkampsendinger.

Teoretisk fundament

En retorisk rekonstruksjon bør søke å integrere innsikter fra retorikk, samtaleanalyse og sjangerteori. Retorikken sikrer et for snevert syn på rasjonalitet og at hendelsene ses i sin institusjonelle kontekst, samtaleanalysen sikrer at de språklige hendelsene ses i et sekvensielt forløp, og sjangerperspektivet sikrer at hendelsen ses ut fra sitt samvirke med den sosiale, kulturelle, politiske og økonomiske konteksten, og at hendelsene holdes oppe av konvensjonelle måter å uttrykke seg på, såkalte tekstnormer.⁶

En forståelse av politisk diskurs bør som sagt hvile på en annen tilnærming til argumentasjon enn den pragma-dialektikken representerer. I retorikken blir argumentasjon som spiller på både *etos*, *logos* og *patos* ansett som like relevant.⁷ Når *etos* dreier seg om overtalelse og overbevisning ved hjelp av personlighet og troverdighet, dreier *logos* seg om fakta og rasjonalitet og *patos* følelser. I overtalelse og overbevisning, og i deliberasjon, kreves en kombinasjon av alle de tre fundamentale elementene, selv om et av dem kan dominere i den konkrete teksten. Dette står i kontrast til pragma-dialektikkens framheving av *logos*' rolle og er et grunnleggende prinsipp i arbeidet med å utvikle en retorisk rekonstruksjon. I dette arbeidet vil den pragma-dialektiske argumentasjonsteorien⁸ bli stilt opp imot Kocks retoriske argumentasjonsteori,⁹ og sentrale sider ved Kocks teori vil bli ført videre og kombinert

- 6 Kjell Lars Berge. *Tekstnormers diakroni. Noen idéer til en sosiotekstologisk teori om tekstnormendring*. (Stockholm: MINS 33, 1990).
- 7 Aristoteles' *Retorikk* 1356a, Lennart Hellspong, *Konsten att tala* (Lund: Studentlitteratur, 1992), Nicklas Håkansson, "Argumentative and symbolic discourse in Nordic electoral debate", i *Instead of the ideal debate. Doing politics and doing gender in Nordic political campaign discourse*, red. Kirsten Gomard og Anne Krogstad (Aarhus: Aarhus University Press, 2001), 33-60, Anders Sigrell. *Att övertyga mellan raderna. En retorisk studie om underförståddheter i moderne politisk argumentation* (Åstorp: Rhetor förlag, 2001), Chantal Mouffe, *On the political* (USA and Canada: Routledge, 2005), Christian Kock, "Arguing for Different Types of Speech Acts", i *Argument Cultures: Proceedings of OSSA 09*, red. J. Ritola, CD_ROM, 1-11 (Windsor, ON: OSSA, 2009).
- 8 van Eemeren og Grootendorst, *Argumentation, Communication, and Fallacies*; van Eemeren, Grootendorst og Henkemans, *Argumentation. Analysis, Evaluation, Presentation*; van Eemeren, *Strategic Maneuvering in Argumentative Discourse*.
- 9 Christian Kock, "The difference between the rhetorical and the philosophical concept of argumentation," i *Lebenswelt und Wissenschaft* [Deutsches Jahrbuch Philosophie, 2], red. Carl F. Gethmann, 451-464 (Hamburg: Felix Meiner Verlag, 2010), Kock, "Arguing for Different Types of Speech Acts", Christian Kock, "Constructive Controversy: Rhetoric as Dissensus-oriented Discourse." *Cogency* 1 (2009): 89-112; Christian Kock, "Choice is not true or false", *Argumentation* 23 (1) (2009), 61-80; Christian Kock, "Fornuftig uenighet", *Rhetorica Scandinavica* 48 (2008), 64-83, Christian Kock, "Dialectical Obligations in Political Debate." *Informal Logic* 27 (3) (2007), 233-247.

med innsikter fra samtaleanalyse og sjangerteori. Kock gjør ikke noe forsøk på utvikle prinsipper for rekonstruksjon til tross for at han formulerer evalueringskriterier for politisk argumentasjon,¹⁰ men han støtter seg på Toulmins modell¹¹ og vil således kunne ekstrahere standpunkter og argumenter, men en mer prinsipiell framgangsmåte er ikke tematisert.

Samtaleanalysens prinsipp om å forstå ytringer i sin lokale kontekst¹², er sentralt i en retorisk rekonstruksjon. Interaksjonelle fenomen som viser hvordan argumentasjonen sekvensielt foregår, har aldri fått noen plass i pragma-dialektikken, ei heller en kontekstsensitiv forståelse av ulike diskursers egenart,¹³ selv om rekonstruksjon av samtaletekster er godt representert i pragma-dialektiske framstillinger.¹⁴ Det samtaleanalytiske prinsippet muliggjør en forståelse av en ytring på bakgrunn av hva som kommer *før* den, og hva den *fører* til.

Sjangerspesifikke karakteristika er et annet viktig prinsipp for en retorisk rekonstruksjon. Den pågående, aktuelle aktiviteten bør legges til grunn når en skal skape et teoretisk fundament for evaluering av en bestemt type diskurs.¹⁵ Dette innebærer at rekonstruksjonen bør være sjangerspesifikk, selv om argumentasjonstekster deler en felles egenskap, kan de i tillegg tilhøre ulike sjangere.¹⁶

Politisk diskurs og valgkampdiskurs brukes av politikere til å presentere politikk og vinne velgere, enten dette gjøres i det skriftlige eller muntlige medium, og i en av de utallige sjangerne for formålet. I den offentlige, medierte debatten er både talt interaksjon og argumentasjon nøkkelaktiviteter, og for å analysere aktiviteten kreves en teori om samtale og om argumentasjon. Når argumentasjonsteori beskjeftiger seg med én spesifikk verbal aktivitet, nemlig at standpunktet støttes av ulike argumenter, er samtaleanalyse og sjangerteorier bredere og beskjeftiger seg med en rekke praksiser, former, strukturer, mønstre og funksjoner. Mens samtaleanalyse og sjangerteorier primært er empiriske og deskriptive, vil argumentasjonsteori med sine deskriptive og evaluerende elementer, alltid innebære en normativ og kritisk dimensjon. I utviklingen av en retorisk rekonstruksjon vil de to tradisjonene søkes

10 Christian Kock, *De svarer ikke. Fordømmende usikker i den politiske debat.* (Århus: Gyldendal, 2011).

11 Stephen Toulmin, *The Uses of Argument* (Cambridge: Cambridge University Press, 1958).

12 Ian Hutchby og Robin Wooffitt, *Conversation Analysis. Principles, practices and applications* (Cambridge: Polity Press, 1999).

13 Sandvik, "Reconstructing Interactive Argumentative Discourse".

14 van Eemeren et al., *Reconstructing Argumentative Discourse.*

15 Stephen C. Levinson, *Pragmatics* (Cambridge: Cambridge University Press, 1983), Carolyn Miller, "Genre as social action", i *Genre and the New Rhetoric*, red. A. Freedman and P. Medway, 23-42 (London: Taylor and Francis, 1994 [1984]), Teun van Dijk, "What is political discourse analysis?", *Belgian Journal of Linguistics* 2 (1997), 53-67, Norman Fairclough og Ruth Wodak, "Critical Discourse analysis", i: *Discourse as Social Interaction*, red. Teun van Dijk, 258-285 (London: Sage, 1997), Per Linell, *Approaching Dialogue. Talk, interaction and contexts in a dialogical perspective* (Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 1998 [1994]).

16 Margareth Sandvik, "Criteria for winning and losing a political debate", i *Proceedings of the Fourth International Conference of the International Society for the Study of Argumentation*, red. Frans H. van Eemeren, Rob Grootendorst, James A. Blair og Charles A. Willard, June 16 - 19, 1998 (Amsterdam. Sic Sat 7, Foris Publications Zwijndrecht).

integreert, slik at de spesifikke aktivitetene som er innvevd i interaktiv politisk argumentasjon, blir tatt hensyn til.

Kravene til en retorisk rekonstruksjon er at den

- har en utvidet forståelse av rasjonalitet og at både *logos*, *etos* og *patos* tillegges vekt
- ser argumentasjonen slik den er organisert sekvensielt
- tar hensyn til sjangerspesifikke trekk

Valgkampdiskurs

Et utdrag fra noen valgkampsendinger kan illustrere hvilke trekk ved autentisk valgkampdiskurs som er typiske, og som blir berørt av hvilke prinsipper man legger til grunn for rekonstruksjonen – en pragma-dialektisk rekonstruksjon eller en retorisk.

I diskusjonen av de to konkurrerende retningene skal vi se hvilke trekk ved autentisk valgkampdiskurs som henholdsvis vil utelates eller ivaretas når de to teoriene anvendes. I valgkampsjangere som debatter og folkemøter er det en ekstra utfordring å rekonstruere, siden det er flere deltakere som kjemper om ordet og velgernes gunst. Turskiftene er hyppige, og tematikken kan bli forsøkt vridd til politikernes fordel eller ulempe, gjentakelsene kan være mange, og det pågår en stadig forhandling om å komme til orde. Dette er forhold pragma-dialektikken overser, men som bør ivaretas i en retorisk rekonstruksjon, siden de er av betydning for den etterfølgende evalueringen: Benytter politikeren seg av mange argumenter, eller gjentar han/hun ett argument flere ganger? Bruker politikeren visse strategier for å få ordet, for eksempel å appellere til journalisten? Kommenterer politikeren sider ved formen på debatten?

Dessuten, i både debatter og intervjuer, bæres den diskursive aktiviteten oppe av spørsmål- svar sekvenser, noe som også bidrar til å gjøre argumentasjonen komplisert å rekonstruere, men som er fullt mulig når man tar hensyn til at spørsmål og svar må ses under ett, når en vil bestemme hva en politiker kan gjøres ansvarlig for å mene. Dette er innsikter samtaleanalysen ivaretar. Den ser spørsmål som semantisk sett ufullstendige proposisjoner, og avhengig av formen på spørsmålene (med eller uten spørreord) får intervjuobjektet i oppgave å fullføre proposisjonene på en bestemt måte.¹⁷ Hvis intervjuobjektet fullfører denne oppgaven, blir vi vitne til den mest grunnleggende form for diskursiv konstruksjon av sosialt delt og samordnet kunnskap:

question and answer together form one statement – one statement produced by two people. It is not one person saying one thing and the other another thing, as would be the case if the answerer had expressed disagreement instead of answering; it is two people saying one thing together.¹⁸

17 Lauerbach, "Argumentation in political talk show interviews".

18 Philip Bell og Theo van Leeuwen, *The Media Interview. Confession, Contest, Conversation* (University of New South Wales Press, Kensington, NSW; Australia, 1994):6-7

Dette synet på forholdet mellom spørsmål og svar vil bli inkludert i en retorisk rekonstruksjon.

I tillegg er det relevant for evalueringen av argumentasjonen om politikeren spiller på følelser, eller om han/hun argumenterer logosbasert. Som sagt, vil en retorisk rekonstruksjon regne alle former for argumentasjon som relevant, mens pragma-dialektikken vil begrense seg til den logosbaserte.

Autentisk argumentasjon er ikke alltid veldig klar i sin argumentstruktur, og både standpunkter og argumenter kan være skjult i indirekte og implisitte språkhandling, noe imidlertid pragma-dialektikken ivaretar med sitt språkhandlingssyn og sitt syn på implikaturer. Dette vil videreføres i en retorisk rekonstruksjon.

Det første eksempelet er et utdrag fra valgkampen i 1991, der daværende statsminister Gro Harlem Brundtland (Arbeiderpartiet) og leder for Høyre, Kaci Kullmann Five blir intervjuet på radio om hvorvidt Norge bør søke om EU-medlemskap samtidig som EØS-forhandlingene pågår. Utdraget starter der Five nettopp har sagt at hun og Høyre har en sterk overbevisning om at Norge skal forhandle om medlemskap i EU, og ikke vente til EØS forhandlingene er avsluttet, som er den posisjonen Brundtland har inntatt (transkripsjonsnotasjon ved artikkelslutt):

1. B .. og [4 jeg skjønner 4] ikke .. at .. du kan tenke deg å gjøre det— .. etter å ha fått
2. [5 den støtte du fikk 5]
3. F [4 det forstår jeg 4] [5 ja men nå 5]
4. B nei .. la meg få gjennomføre
5. F eh
6. B ... den støtte du fikk som handelsminister av meg ... må=ned etter må=ned etter
7. må=ned... mens du strevde med mange vanskelige ting .. nå= .. er tingene da blitt
8. oppd- .. blitt eh gjort på en 'måte .. som jeg må si er me=get .. vanskelig å akseptere ..
9. hvis man har tenkt å være en an[sva=r]lig politisk leder]
10. F [hva= er det statsministeren] ikke kan akseptere det som nettopp nå ble
11. si- s- sitert .. gikk i første rekke på hennes vurdering av utviklingen når det gjaldt
12. Sverige og medlemskaps[søknad .. de=t --]
13. B [det er ikke tema.. for oss— .. i [2 E Ø S forhandlingene i det hele tatt 2]
14. F [2 nei .. nei 2]
15. F men det er derfor [3 jeg 3] spør- ber om en oppklaring
16. B [3 ja 3]
17. F .. hvilke anklager er det statsministeren retter mot meg .. (H) er det det at mitt parti ..
18. har en klar oppfatning av at vi ønsker medlemskap
19. [og at vi ønsker det sammen med E Ø S]
20. B [nei ja— vi har hørt nok eh du lytterne] har hørt dine person .. karakteristikk
21. F .. [det er] jo ikke person[2karakter2]istikk [3 statsminister 3]
22. B [og jeg har --] [2 ja— 2] .. [3 vel men 3] .. det er min
23. oppfatning .. og det er manges oppfatning at det er det det .. og og slike ting [har
24. ikke] jeg som opposisjonsleder gjort .. i forhold til landets statsminister enten han eh
25. Kåre Willoch .. eller .. Syse
26. F [jeg har --] .. [2 nei— jeg 2] fikk nå karakteristikken den kverna der borte
27. [3 i= 3] en= .. tvdebatt
28. B [2 eh nei 2] [3 nei 3]
29. F så= .. jeg vet ikke @ hvordan jeg -- @
30. B nei— [jeg sa ikke det]
31. F [ja jeg ve=t hvordan jeg --]
32. B jeg sa ikke sett ikke i gang kverna .. sa jeg— jeg sa ikke [at du var en kvern]
33. F [vel .. det var en del] .. en del X lavere X [2 karakteristikk
34. B [2 feil det var ikke -- 2]
35. BH [2 eh eh 2]
36. F men la nå det 2] ligge

37. BH nei jeg vil ha --
 38. F [3 jeg er mest opptatt av E F 3]
 39. BH [3 jeg vil ha inn ett spørsmål 3] jeg vil ha -- ja—

Tre framtrede egenskaper ved utdraget skal kommenteres, først Brundtlands emosjonelle argumentasjon i åpningen (l. 1-2 og 6-8). Her appellerer hun til Fives og seernes medlidenhet ut fra et resonnement om at hun støttet Five da hun trengte det, og ergo burde Five støtte henne når hun trenger det, men det gjør altså ikke Five. Lojalitet mellom kvinnelige toppolitikere er kjernen i argumentasjonen, og når Five oppfører seg illojalt, spiller Brundtland på medlidenhet. I argumentasjonsteori kalles dette *argumentum ad misericordiam*, appell til medlidenhet.¹⁹

For det andre er det flere metakommentarer i dette utdraget. Metakommentarer retter seg mot formen eller måten foregående ytring(er) bidrar til interaksjonen og altså ikke mot innholdet, det som er etablert som tema.²⁰ Metakommentaren har flere funksjoner, bl.a. at den bidrar til et opphold eller et skifte av tema, noe som også er tilfelle i dette utdraget. En undergruppe av metakommentarer er anmodninger til mediatoren i en institusjonell kontekst, her til intervjueren. De fleste metakommentarene er produsert av Brundtland: ”la meg få gjennomføre” (l. 4), ”det er ikke, det er ikke tema for oss i EØS forhandlingene i det hele tatt” (l. 13) og ”vi har hørt nok . lytterne har hørt dine personkarakteristikker” (l. 20) og ”jeg sa ikke det” (l. 30).

Også Five har metakommentarer: ”men det er derfor jeg spør om en oppklaring” (l. 15), ”jeg ve=t hvordan jeg” (l. 31), ”det var en del .. en del lavere karakteristikk” (l. 33) og ”men la nå det ligge” (l. 36).

Det er altså en rekke metakommentarer i utdraget, noe som betyr at politikerne ikke snakker sak, men kommenterer på formen eller på hva de har sagt tidligere, samtidig som de administrerer talerommet og ber om tur eller gir uttrykk for at de ikke vil høre mer. I et retorisk perspektiv er metakommentarene viktige, de viser at samhandlingen ikke bare er logobasert argumentasjon, men også forhandling og ”utenomstakk”, eller kommentarer på formen. Drevne politikere utnytter ofte mulighetene som ligger i metakommentarene: De kan forhandle seg fram til en tur, de kan skifte tema, de kan kommentere måten samhandlingen foregår – og dermed forlate det pågående temaet. Dette må regnes som sentrale trekk å inkludere i rekonstruksjonen, nettopp fordi de er relevante når vi ønsker å spørre oss om debatten tjener sin hensikt, og om politikerne oppfyller det vi kan forvente av dem.

Det må nevnes at det kan være vanskelig å avgjøre grensene for metakommentaren, hvor den begynner og hvor den slutter, og slik kan det faktisk diskuteres om sekvensen der Five sier hun fikk benevnelsen kvern, er metakommentarer eller ikke (se l. 26). Det som er sikkert, er at de beveger seg bort fra det som er saken, nemlig

19 Charles Leonard Hamblin, *Fallacies* (London: Methuen, 1970), van Eemeren og Grootendorst, *Argumentation, Communication, and Fallacies*

20 I konversasjonsanalysen brukes begreper som alignments (Hutchby og Wooffitt, *Conversation Analysis. Principles, practices and applications*) og framing and focussing moves. Per Linell og Lennart Gustavsson. *Initiativ och respons. Om dialogens dynamik, dominans och koherens*. [SIC, 15] (University of Linköping: Tema Kommunikation, 1987):46

den manglende støtten Brundtland mener hun fikk under debatten på Stortinget under bruddet i fiskeriforhandlingene.

For det tredje skal vi se nærmere på Fives respons på Brundtlands emosjonelle argument i åpningen av dette utdraget, der Five bringer inn Sverige-argumentet (l. 10-12). Når Five refererer til Sverige, refererer hun til en tidligere uttalelse fra Brundtland der hun har sagt at hvis Sverige søker om medlemskap, så vil Norge også søke. Nå har Sverige søkt, og Five peker på dette. Slik fokuserer Five på Brundtlands manglende dømmekraft og inkonsistens, en egenskap en politiker ikke bør ha. Five gjør dette flere ganger i løpet av dette radiodebattintervjuet, og hver gang fører det til en emosjonell reaksjon fra Brundtland, og slik oppnår Five både å fokusere på dømmekraften og den manglende emosjonelle kontrollen. Poenget med Sverige-argumentet i denne sammenheng er at det gjentas flere ganger.

Utdraget skal tjene til å illustrere karakteristiske trekk ved interaksjonell argumentasjon, trekk som er typiske for den offentlige, medierte debatten, og som er relevante for den påfølgende retoriske evalueringen, som gjøres hvis man er opptatt av å undersøke om den konkrete teksten fungerer etter sin hensikt. Men avhengig av hvilken argumentasjonsteori som ligger til grunn, vil disse trekkene bli representert i rekonstruksjonen eller de vil bli strøket: Pragma-dialektikken vil stryke, men en retorisk rekonstruksjon vil beholde.

Forslag til en retorisk rekonstruksjon

I forslaget til retorisk rekonstruksjon vil det som sagt ikke være restriksjoner i forhold til hvilke språkhandlinger som ses som relevante. Videre vil utvalgte aspekter ved interaksjonen i debatten eller intervjuet bli inkludert i tillegg til argumentstrukturen. Men spørsmålet er hvilke. For å svare på det må vi spørre oss hva som er relevant for evalueringen av en debatt eller et intervju, en kronikk eller et leserinnlegg, og la dette svaret bli bestemmende. Som vi har sett fra det transkriberte eksempelet ovenfor, er det grunn til å inkludere repetisjoner, metakommentarer og alle typer språkhandlinger. Disse skal få ytterligere oppmerksomhet nedenfor.

Repetisjoner

Repetisjoner er et typisk trekk ved politiske debatter og intervju. Det er mange grunner til at politikere repeterer det samme standpunktet eller det samme argumentet, eller til at intervjueren repeterer det samme spørsmålet. I pragma-dialektikken vil alle repetisjoner bli strøket, selv om språkhandlingen er uttrykt i ulik språkdrakt. Å beholde repetisjonene og å beholde dem i sin lokale kontekst gjør det mulig å se hvor repetisjonene forekommer sekvensielt, i tillegg til hvor ofte samme element gjentas. Dette kan være en viktig innfallsvinkel til en forståelse av hvorfor noen elementer repeteres, selv om det i prinsippet ikke er mulig å mekanisk lese ut intensjoner og funksjoner.

Som vi har sett fra eksemplene ovenfor, er repetisjoner av ulik natur. For det første kan samme språkhandling bli gjentatt ut fra ulike strategiske hensyn. I radio-

debattintervjuet fra 1991 ser vi at leder for Høyre, Kaci Kullman Five, bringer opp “Sverige-argumentet” flere ganger. Meddebattant og motpart, daværende statsminister fra Arbeiderpartiet Gro Harlem Brundtland, har en gang sagt at hvis Sverige søker, vil Norge også søke. Derfor kan dette argumentet brukes for å vise at Brundtland ikke er til å stole på og at dømmekraften hennes er dårlig. Hver gang “Sverige-argumentet” brukes, fører det til et emosjonelt utbrudd fra Brundtland, som blir provosert og starter en serie emosjonell argumentasjon, som er rettet mot opponenten og mot relevansen av temaet. Kanskje dette er Fives tilsiktede hensikt?

For det andre kan repetisjoner vise bredden i en politikers argumentasjon. At politikeren repeterer ett og samme poeng ved flere anledninger, finner vi et interessant eksempel på i den såkalte fengselsdebatten fra 2009. Her er det Venstres Rita Sletner som flere ganger sier bortimot det samme: “Først av alt må vi få på plass et kartleggingsverktøy slik at vi kan se de innsattes behov”. Denne politikeren inntar ikke andre standpunkt gjennom hele de om lag tretti minuttene debatten varer.

For det tredje kan repetisjoner indikere at politikeren unnviker et vanskelig tema. Dette er tilfelle i utspørringen av Valgerd Svarstad Haugland i 1999. Her ser vi at intervjueren gjentatte ganger spør om Kristelig Folkepartis syn på homofile og partiets manglende toleranse mot denne gruppen, og det er spesifikt homofile pars rett til å adoptere som blir repetert. Det at intervjuere gjentar spørsmålet er i seg selv en indikasjon på at politikeren ikke har svart, noe som er et brudd på intervjuets grunnregler.²¹ Politikere som unnlater å svare risikerer å bli betraktet som lite samarbeidende og useriøs.²² Unnvikelser er sentrale i evalueringen av argumentasjon, og det er en grunn til at gjentatte spørsmål bør inkluderes i rekonstruksjonen.

For det fjerde kan inkludering av repetisjoner i rekonstruksjonen vise i hvilken grad debatten eller utspørringen har vært vennlig eller aggressiv – de kan altså si noe om debattklimaet. I utspørringen av Sosialistisk Venstrepartis Kristin Halvorsen i 1999 er det flere eksempler på at både politikeren og intervjuerne gjentar de samme proposisjonene – i denne utspørringen på en humoristisk og gemyttlig måte. Når politikeren slik tillates å gjenta proposisjoner, blir politikeren standpunkt stadfestet gjentatte ganger. Vi skal se på et kort utdrag som kan illustrere dette poenget (vedlegg 3, opprinnelig linje 304-325):

1. H: det eneste håndfaste beviset du har @ for at du har gått på skolen\
2. G: ja men det er=
3. H: det er !ikke noe god måte å lære på\ . kjære vene\ . jeg har da sittet mang en
4. vârkveld og lest og lest og lest\
5. T: du blei'kje . du blei'kje . til eksamen/ [du blei'kje dummere av det/]

- 21 Sandra Harris, “Evasive action: how politicians respond to questions in political interviews”, i: *Broadcast talk*, red. Paddy Scannell, 76-99 (London: Sage Publications, 1991). Steven E. Clayman, og John Heritage. “Questioning Presidents. Journalistic Deference and Adversarialness in the Press Conference of U.S. Presidents Eisenhower and Reagan”, i: *News from the Interview Society*, red. Mats Ekström, Åsa Kroon og Mats Nylund, 49-79 (Göteborg: Nordicom, Göteborg University, 2002)
- 22 Anita Fetzer. “Put bluntly, you’ve got something of a credibility problem: sincerity and credibility in political interviews”, i: *Politics as Text and Talk: Analytical Approaches to Political Discourse*, red. Paul Chilton og Christina Schäffner (Amsterdam: John Benjamins, 2002).

6. H: [og det klarte jeg å gulpe opp] igjen neste
 7. dag . og dagen etter det var det borte også\
 8. T: du blei'kje dummere av det/
 9. H: men det er sånn svingdørskunnskap\
 10. T: [okey]
 11. H: [det] er ikke noe kunnskap jeg husker
 12. G: det er sånn kunnskap som er helt unyttig @ det er sånn vi gjør før disse
 13. programmene det [@@@@]
 14. T: [@@@@]
 15. H: [@@ men] det er jo det du bruker og det du kan og det du
 16. jobber mye med asså hva er grunnen til hva er grunnen til at jeg er opptatt av
 17. skole

Utdraget viser at samme proposisjon er repetert: å lese foran en eksamen er bortkastet. Det er repetert av Halvorsen i linje 3, 6, 9 og 11 og deretter akseptert og gjentatt av Grosvold i 12-13. Både repetisjonen og humoren vitner om en samarbeidende tone, og bare det at politikeren tillates å dvele så lenge over et tema, er i seg selv uttrykk for symmetri og gjensidighet.

Som vi har sett, kan det være vanskelig å avgjøre hvorfor repetisjoner forekommer blant deltakerne, men én ting er sikkert: I den pragma-dialektiske rekonstruksjonen ville ikke gjentakelsene blitt representert, noe som innebærer at verdifull informasjon om debatten eller intervjuet blir neglisjert. Derfor er konklusjonen at repetisjoner inkluderes i rekonstruksjonen, og slik kan de også spille en rolle i evalueringen. I en vurdering av argumentasjonen er det i mine øyne absolutt relevant å legge vekt på at standpunkter og argumenter repeteres, særlig hvis det er slik at politikeren ikke kan underbygge standpunkter med et bredt utvalg argumenter, men gjentar de samme argumentene om og om igjen.

Metakommentarer

Metakommentarer er frekvente i valgkampdiskurs, og de er ofte anvendt når politikeren prøver å unngå å gi et direkte svar. Som vi så fra eksempelet ovenfor, er det utstrakt bruk av metakommentarer i debattintervjuet fra valgkampen i 1991. For eksempel ber Brundtland om et skifte av tema etter at hun blir konfrontert med sammenbruddet i fiskeriforhandlingene, hun møter ikke Five med motargumenter, men hun fremmer en appell til intervjueren (Honerød) om å endre temaet:

B: hva tjener landet . kan vi . . kan vi snakke om det snart Honerød

En annen metakommentar er interessant å kommentere, i og med at den også er emosjonell argumentasjon (se nedenfor). Det er Brundtlands trussel om å melde seg ut av debatten:

B: nå nå nå melder jeg meg ut av denne debatten her

F: jeg melder meg ikke ut

Dette er både en kommentar på formen og organiseringen av debatten, og det får Five til å replisere med at hun ikke melder seg ut. Vi får en sekvens der de to ikke diskuterer saken, men forutsetningene for at debatten skal fortsette.

Senere i samme debatt ser vi at Brundtland igjen unnlater å komme med mot-

argumenter når Five påstår det er Arbeiderpartiet som har nektet å delta i en debatt om norsk medlemskap i EU. I stedet appellerer hun til intervjueren (Honerød) med en metakommentar om turorganiseringen, noe som fører til endring av tema:

B: unnskyld Honerød . vil du være snill å gi oss ordet en av gangen slik at vi nå .. kan høre hvem som har ordet

Vi ser at metakommentarene er relevante for en evaluering, i og med at de ikke er direkte relatert til det som er temaet for debatten eller intervjuet, men de er kommentarer på formen, og ergo er de uttrykk for en vilje til ikke å ville respondere direkte. Metakommentarer en indikator på temaskifte og benyttes ofte av politikere for å unnvike bevisbyrden.

Ekspresive språkhandlinger og emosjonell argumentasjon

Det er mange måter følelser kommer til uttrykk i diskurs, både verbalt og ikke-verbalt, og det vil ikke bli forsøkt redegjort for dette her. I denne artikkelen begrenses fokuset på følelser seg til ekspresive språkhandlinger og emosjonell argumentasjon.²³ Generelt kan vi si at argumentasjonsteoretikere har et restriktivt syn på ekspresive språkhandlinger, og pragma-dialektikken vurderer dem som fallasier, det vil si som argumentasjonsfeil og brudd på reglene for kritisk diskusjon, fordi de ikke spiller en rolle i løsningen av en meningskonflikt. Som sagt ovenfor, inntar retorikken et motsatt syn: Her regnes de som rasjonelle språkhandlinger. Men både i pragma-dialektikk og i uformell logikk, som kan karakteriseres som en relativistisk pragma-dialektikk,²⁴ ses de ekspresive språkhandlingene og den emosjonelle argumentasjonen som henholdsvis feilaktige eller villedende, selv om det er en viss forskjell på de to retningene. I boka *Emotions in Argument*, diskuterer Walton de fire vanligste emosjonelle fallasiene *argumentum ad misericordiam* (appell til medlidenhet), *argumentum ad baculum* (trusselen), *argumentum ad populum* (flertallsargumentet) og *argumentum ad hominem* (personangrepet).²⁵ Men her kan det se ut til at Walton inntar to posisjoner: Først foreslår han at appeller til følelser ikke automatisk er fallasier, men på den andre siden advarer han oss sterkt mot dem. For eksempel sier han, når han beskriver *argumentum ad misericordiam*:

The problem is not that appeal to pity is inherently irrational or fallacious.

The problem is that such an appeal can have such a powerful impact that it easily gets out of hand, carrying a weight of presumption far beyond what

- 23 Noe som også gjøres av Michael A. Gilbert, "Language, Words and Expressive Speech Acts", i *Proceedings of the Fourth International Conference of the International Society for the Study of Argumentation*, red. Frans van Eemeren, Rob Grootendorst, J. Anthony Blair og Charles A. Willard, 231-234.
- 24 van Eemeren og Grootendorst, *Argumentation, Communication, and Fallacies*, van Eemeren, Grootendorst og Henkemans, *Fundamentals of Argumentation Theory*.
- 25 Douglas Walton, *The Place of Emotion in Argument* (Pennsylvania: Pennsylvania State University Press, 1992).

the context of dialogue merits and distracting a respondent from more relevant and important considerations.²⁶

Walton fortsetter med å si at denne formen for argument reiser automatisk et varsel-signal.²⁷ Videre, når han diskuterer *argumentum ad populum*, sier han: “Where this overly aggressive tactic of appealing to popular opinion or sentiment is used to block or hinder the legitimate goals of a dialogue, it is proper to allege that a fallacy of *ad populum* has been committed”.²⁸ Som vi ser, behandler Walton de emosjonelle argumentene med stor skepsis, selv om han ikke avfeier dem som fallasier automatisk, slik pragma-dialektikerne gjør. Men samtidig ser vi at han opererer med et mål for dialogen, som er i tråd med pragma-dialektikernes, nemlig løsningen på en meningskonflikt. Her innfører Walton begrepet ”dialogiske skifter” og bruker dette som en forklaring for hvorfor karakteren på dialogen har endret seg – fra å være rettet mot enighet til å utvikle seg til en krangel. Slik kan vi si at Waltons tilnærming er mer følsom for endringer i aktivitet, sjanger og kontekst enn pragma-dialektikerne.

Emosjoner spiller en viktig rolle i både valgkamp og i politisk argumentasjon generelt. Særlig i argumentasjonsteori er det kanskje på tide å tenke gjennom hvilket rammeverk emosjonene ses i, og det er ikke vanskelig å gi sin tilslutning til Waltzer som hevder at emosjoner er en mobiliserende kraft i politikken,²⁹ og Mouffe som peker på at emosjoner er nært forbundet med politikk.³⁰ Disse innsiktene står langt fra pragma-dialektikernes tilnærming, mens Waltons tilnærming kan sies å være mer betinget av endringer i de kontekstuelle forholdene.

I den retoriske rekonstruksjonen blir som sagt ekspressivene ivarettatt. Hvis deltakerne skulle gi uttrykk for følelser slik som frykt, takknemlighet, glede, sorg, tristhet, sinne osv., blir de som sagt ikke tatt med i den pragma-dialektiske, hierarkiske og normative rekonstruksjonen. Imidlertid er saken en annen hvis det er slik at noen påstår at de har en bestemt følelse, og da er det selve påstanden som blir rekonstruert, og da som en konstaterende språkhandling, den typen språkhandling som i pragma-dialektikken regnes som den eneste som bidrar til løsningen av en meningskonflikt.

Det er mange eksempler på emosjonell argumentasjon i radiodebattintervjuet med daværende statsminister for Arbeiderpartiet Gro Harlem Brundtland og partileder for Høyre, Kaci Kullmann Five i 1991, og særlig Brundtland viser ved flere anledninger under intervjuet tegn på emosjonell bevegelse. Dette intervjuet har også blitt beskrevet ved et skifte fra debatt til krangel.³¹ I dette skiftet går beskrivelsen langt ut over de forhold Walton inkluderer i sin beskrivelse av dialogiske skifter,

26 Walton, *The Place of Emotion in Argument*:142

27 Walton, *The Place of Emotion in Argument*: op. cit

28 Walton, *The Place of Emotion in Argument*:102

29 Michael Waltzer, *Politics and Passion. Toward a More Egalitarian Liberalism* (New Haven and London: Yale University Press, 2004).

30 Mouffe, *On the political*.

31 Margareth Sandvik, ”“Nå gidder jeg ikke diskutere med deg mer!” Om overgangen debatt – krangel”, *Rhetorica Scandinavica* 5 (1998), 39-51.

i og med at det her trekkes inn interaksjonelle forhold. Et typisk trekk ved dette debattintervjuet er de mange personangrepene, både fra Brundtlands og fra Fives side. I personangrepet, *argumentum ad hominem*, prøver partene å svekke den andre partens troverdighet, omdømme, intelligens, ekspertise og gode motiver, og det løftes fram at dette ikke er en saksorientert argumentasjonsform³². Nedenfor skal vi se et par eksempler på emosjonell argumentasjon.

Five blir innledningsvis konfrontert med en karakteristikkk hun selv har gitt av Brundtland, idet intervjueren siterer en tidligere uttalelse fra henne:

Norge må ha lært at det kan føre galt avsted å stole blindt på AP leder og statsminister Gro Harlem Brundtlands vurdering av den europeiske utvikling og på at hennes kontakter og initiativ får Europa til å danse etter AP lederens pipe . derfor . trenger vi å sikre landet handlefrihet .. i vårt forhold til ..
E F [min kommentar: EF = EU]

Denne uttalelsen blir Five spurt om hun vil trekke tilbake, noe Five avviser, og hun opprettholder karakteristikken ved å vise til uttalelsene om Sverige og deres medlemskapssøknad. Hun bekrefter altså intervjuerens karakteristikkk, og argumentet om at Brundtland ikke er troverdig og mangler dømmekraft, fremmes. Dette kan ses som et personangrep, og i pragma-dialektikken ville det ikke blitt vurdert som et bidrag til løsningen av meningskonflikten og ergo strøket. I den retoriske rekonstruksjonen ses argumentet som relevant – det er uttrykk for Fives negative vurdering av Brundtlands dømmekraft, en dømmekraft hun hevder får store politiske konsekvenser.

Både Five og Brundtland appellerer til majoriteten og majoritetens korrekte vurderinger fordi de representerer en stor gruppe, altså et *ad populum* argument. Brundtland rettferdiggjør Arbeiderpartiets politikk i spørsmålet om parallelle forhandlinger, både EØS og medlemskap, med at hele det norske folket føler seg usikre i dette spørsmålet, og derfor må en ikke forhaste seg. Five refererer til at *alle* partiene på Stortinget kritiserte Arbeiderpartiet etter bruddet i fiskeriforhandlingene, ikke bare Høyre. Dette argumentet fremmes etter at Brundtland har hevdet at det er skadelig for nasjonen at det eksplisitt fremmes kritikk mot regjeringen mens EØS-forhandlingene pågår. I en retorisk rekonstruksjon ses disse argumentene som relevante, og de gir nyanserte bilder av de to politikernes argumenter under en argumentevaluering.

Metode for retorisk rekonstruksjon

I den retoriske rekonstruksjonen som foreslås her, kombineres to rekonstruksjonsprinsipper, det sekvensielle og det hierarkiske. Dette gjøres ikke i to atskilte proses-

32 Både Hamblin og van Eemeren og Grootendorst opererer med flere typer *ad hominem*, det direkte personangrepet, det indirekte personangrepet og ”du også”-personangrepet (*tu quoque*). Dette skillet anvendes ikke i denne artikkelen. Hamblin, *Fallacies*; van Eemeren og Grootendorst, *Argumentation, Communication, and Fallacies*.

ser,³³ men i én og samme prosess og i én og samme grafiske framstilling.³⁴

Den sekvensielle rekonstruksjonen er en gjengivelse av den interaksjonelle og argumenterende prosessen. Denne type gjengivelse er ikke en fullstendig redegjørelse for *alle* handlinger, men et komprimert resymé. Resyméet gjøres ut fra visse retningslinjer, i tråd med van Dijks teori om makrostrukturer.³⁵ Her opererer van Dijk med underliggende transformasjoner som virker på originalteksten, ut fra tankegangen at dette er kognitive organiseringsprinsipper som virker når vi gjenkaller tidligere hendelser og tekster. Denne tankegangen ligger nær opp til pragma-dialektikkens rekonstruksjonsregler.

Både i den sekvensielle og i den hierarkiske rekonstruksjonen er det anvendt en proposisjonell tilnærming³⁶ for å avgjøre hvilke temaer og hvilke sider ved temaet som er oppe til debatt. Dette er i tråd med den pragma-dialektiske argumentasjonsteorien, hvor det snakkes om proposisjoner, men uten å gå metodisk inn på hvordan analysator bestemmer det proposisjonelle innholdet i en konkret tekst. Når det ovenfor er snakk om makrostrukturer, ligger det samme teoretiske forståelse til grunn, nemlig at tekstens innhold kan beskrives som bestående av et sett proposisjoner, eller makroproposisjoner avhengig av hvilket nivå en tenker seg.

Generelt kan vi si at når vi bestemmer innholdet i en konkret tekst, komprimerer og resymerer vi innholdet. Vi gjør da bruk av visse prinsipper, og det er grunn til å hevde at disse korresponderer med de operasjonene kognitiv tekstlingvistikk beskriver som virksomme når vi bestemmer makrostrukturene i en konkret tekst.³⁷ Det innebærer at denne formen for komprimering, resymering, parafrasering og gjenfortelling er en subjektiv aktivitet. Her skal vi ikke gå inn på det teoretiske fundamentet for en tilnærming som går ut fra at et proposisjonelt innhold eksisterer, men vi skal som Lauerbach anvende en naiv resymeringsteknikk når vi rekonstruerer.³⁸ Som hun sier, er hun oppmerksom på lingvistiske detaljer og den sekvensielle organiseringen på mikro-nivå, og hun tar hensyn til at proposisjonelt innhold etableres i samarbeid mellom intervjuer og politikere. Den lineære rekonstruksjonen kan sammenliknes med en parafrasering eller komprimering av diskursen, der deltakerens diskursatferd og språklige handlinger presenteres.

Et karakteristisk trekk ved den sekvensielle rekonstruksjonen er at den skaper et bilde av hvordan interaksjonen foregår og hvordan debatt deltakerne forholder seg til hverandres bidrag i debatten, blant annet om de er samarbeidsorientert eller ikke. Den sekvensielle rekonstruksjonen gir altså et bilde av debattatferden, i og

33 Slik det er foreslått i Sandvik, "Reconstructing Interactive Argumentative Discourse".

34 Dette er foreslått i Sandvik, "Argumentation in broadcast election campaign discourse: Towards a rhetorical reconstruction".

35 Teun van Dijk, *Macrostructures* (Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 1980).

36 Forankringen i den sannhetsbaserte semantikken og de betingelser den krever, diskuteres ikke her, men det vises til Jens Allwood og L-G. Andersson, *Semantik* (Göteborg: Institut for lingvistik, Göteborgs Universitet, 1984) for en redegjørelse.

37 van Dijk, *Macrostructures*, Teun van Dijk og Walter Kintsch. *Strategies of discourse comprehension*, (New York: Academic Press, 1983)

38 Lauerbach, "Argumentation in political talk show interviews".

med at den ikke tillater de pragma-dialektiske transformasjonene permutasjon og delesjon. Her "avbildes" derimot språkhandlingene i sin egentlige kontekst, og her strykes som sagt ikke språkhandlingene som ses som irrelevante for løsningen av meningskonflikten, slik tilfelle er i den hierarkiske rekonstruksjonen.

Permutasjonen gjør det vanskelig å se de enkelte bidragenes koherens i forhold til foregående og etterfølgende tur. Å undersøke om deltakerne ivaretar den lokale koherensen blir sentralt for å si noe om samarbeid og hvilken debattstil som preger interaksjonen. Er koherensen ivaretatt, er det tegn på samarbeid og på at deltakerne bygger på det den andre parten har sagt. Er koherensen brutt, er det tegn på det motsatte. Men det er selvfølgelig *ikke* slik at koherens er et endelig mål på samarbeid. Det er bare en av flere indikatorer på at partene samarbeider, og de kan utmerket samarbeide selv om det er brudd på koherensen. Grunnen til at det legges vekt på koherensen her, er at politikere ofte skaper pseudokoherens for å få snakket om sine foretrukne temaer. Dette skjer ved at de i første del av turen knytter an til foregående tur, men så vris temaet i retning av det politikeren ønsker å snakke om. Den sekvensielle rekonstruksjonen vil fange opp og synliggjøre denne typen koherens også. Koherensen er også relevant i forbindelse med at den pragma-dialektiske transformasjonen permutasjon tillater å flytte språkhandlingene ut av sin lokale kontekst. I den sekvensielle rekonstruksjonen vil ikke dette være mulig; her rekonstrueres språkhandlingene i sin reelle kontekst.

Hva skal med i den sekvensielle rekonstruksjonen? Det som innlemmes har status som relevant for argumentasjonen, noe som betyr at ikke alle interaksjonelle fenomen skal med. De interaksjonelle fenomenene som kan sies å ha innvirkning på hvordan argumentasjonen føres, er repetisjoner, metakommentarer, ekspressive språkhandlingene og emosjonell argumentasjon. Men interaksjonell diskurs er også karakterisert ved avbrytelser og tilbakekoplings signaler.

Avbrytelser ivaretas i den sekvensielle rekonstruksjonen, og det gjøres ved at analysator bruker verbet "avbryte" i sin parafrasering av teksten, for eksempel ved å si "Her avbryter Brundtland Five idet hun ...". Pragma-dialektikken omtaler ikke avbrytelser, men de nøler ikke med å foreslå å stryke tilbakekoplings signaler, men peker likevel på at de kan ha relevans for argumentasjonen, og derfor styrkes ikke alle "mm", "å" eller "okei" mekanisk i den pragma-dialektiske rekonstruksjonen.³⁹ Analysator må nøye vurdere hvert tilfelle, siden slike uttrykk uten proposisjonelt innhold likevel kan være uttrykk for enighet eller uenighet. På dette punktet opereres det med samme forståelse av disse fenomenene som det blir gjort i den pragma-dialektiske rekonstruksjonen, der det er grunn til å si at tilbakekoplings signalene er relevante for argumentasjonen.

Det kan være interessant med en kort kommentar angående avbrytelser. Den pragma-dialektiske rekonstruksjonen fanger ikke opp disse, men de er relevante i en evaluering av debattatferden, i og med at de ofte er uttrykk for dominans. Å hindre en part i å fremme standpunkt og argumenter er en av pragma-dialektikkens ti regler for en kritisk diskusjon, men pragma-dialektikken nevner ikke interaksjonelle

39 van Eemeren et al., *Reconstructing Argumentative Discourse*:72.

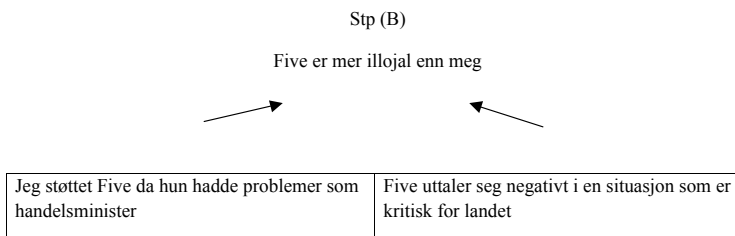

fenomen som avbrytelser inn under denne form for hindring.

Segmentering kan diskuteres i forbindelse med den retoriske rekonstruksjonen. Hvor lange sekvenser skal rekonstrueres hierarkisk? Her er det to hensyn å ta, nemlig tematiske hensyn og spørsmål-svar sekvenser, og begge hensyn innebærer bruk av skjønn. Det viktigste her er at relevant informasjon ikke går tapt og at det gjenskapes et realistisk bilde av argumentasjonen. Lauerbach går ut fra spørsmål-svar sekvenser,⁴⁰ men det som kan ses som hennes begrunnelse er også bruken av grafisk oppstilling av argumentstrukturen, der hun rekonstruerer etter Toulmins modell horisontalt, og da kreves det en bevissthet rundt hvilke grenser det er mellom sekvensene. En prinsipiell kommentar til denne framgangsmåten er at det avhenger av sjanger hvor anskuelig argumentstrukturen kan rekonstrueres på denne måten. I Lauerbachs studie rekonstrueres en utspørring, og da spørsmål-svar sekvensene mer oversiktlige enn hvis det var en debatt som skulle rekonstrueres. I debatter kan det ofte være et stykke mellom journalistens spørsmål og alle debattantenes svar og andre responser.

Imidlertid vil denne artikkelen foreslå en alternativ rekonstruksjon, også i forhold til det grafiske oppsettet. Den retoriske rekonstruksjonen foretas fortløpende, og det som er den metodiske utfordringen, er hvor mange turer som ligger til grunn for en hierarkisk rekonstruksjon av argumentstrukturen. Også her anvendes skjønn. Det styrende prinsippet er at det ikke er restriksjoner på språkhandlingstyper, og at repetisjoner og metakommentarer inkluderes.

For å oppsummere kan vi si at en retorisk rekonstruksjon består av to operasjoner som gjøres i én operasjon, en sekvensiell og en hierarkisk rekonstruksjon. I den hierarkiske rekonstruksjonen parafraiseres/resymeres innholdet slik at argumentstrukturen framstår, og denne bindes så sammen av den sekvensielle parafraiseringen/resymeringen. Intervjuerens spørsmål og andre bidrag inkluderes. Slik rekonstrueres lange deler eller hele program, og vi henter et eksempel på rekonstruksjon fra valgkampen i 1991 (samme sending som ovenfor):

Five er ikke enig og spør hva statsministeren ikke kan akseptere, og fremmer følgende argumentasjon:

40 Lauerbach, "Argumentation in political talk show interviews".

Stp (F)

Jeg er ikke illojal

Jeg siterte deg på dine vurderinger om Sverige og en medlemskapsøknad

Brundtland avviser dette og fremmer følgende standpunkt:

Stp (B)

Medlemskap er ikke et tema i EØS-forhandlingene

Five er enig i dette og ber derfor om en oppklaring, idet hun presenterer et implisitt standpunkt (linje 86-88):

Stp (F)

(SM anklager meg og Høyre for at vi ønsker medlemskap sammen med EØS)

Five prøver å få tildelt ordet (linje 59), men blir selv avbrutt av Brundtland som etter et ”la meg få gjennomføre” (linje 70), fremmer et emosjonelt argument (linje 65-76), der standpunktet kan rekonstrueres som følger (B = Brundtland, F = Five, stp = standpunkt):

Som vi ser er rekonstruksjonen en analytisk oversikt over forholdet mellom standpunkt og argumenter, og den kan gjøres på ulike nivå og være mer eller mindre detaljert. Det er en klar fordel å rekonstruere så generelt og lite detaljert som mulig for at rekonstruksjonen skal ha en praktisk verdi ved at den gir den nødvendige oversikten. Det er den skjematiske oversikten som danner grunnlaget for evaluering. Rekonstruksjon er med andre ord nødvendig før vi kan si noe om kvaliteten på argumentasjonen.

Konklusjon

Den offentlige, medierte debatten spiller en viktig rolle i valgkampen. Det er derfor grunn til å rette et kritisk søkelys på den og spørre seg om den fungerer etter sin hensikt. En slik evaluering krever et nærløst blikk på debatten, der partenes argumentasjon kommer fram, slik at vi kan se om politikerne fremmer argumenter eller ei, om de gjentar seg, holder seg til saken, eller om de krangler om formen og måten debatten forløper. For å kunne evaluere debatten og peke på slike forhold må det gjøres en rekonstruksjon av den autentiske teksten.

I denne artikkelen har den pragma-dialektiske rekonstruksjonen blitt utfordret,

og prinsipper for en retorisk rekonstruksjon har blitt foreslått. Politisk argumentasjon må forstås ut fra sin egenart, og innsikter fra retorikk, samtaleanalyse og sjangerteori er lagt til grunn. En utvidet forståelse av rasjonalitet er nødvendig, og argumentasjon som bygger på både *logos*, *etos* og *patos* tillegges vekt og beholdes i den rekonstruerte teksten. Også hvordan argumentasjonen er sekvensielt organisert, er beholdt, samt at det blir tatt hensyn til sjangerspesifikke trekk. Mer konkret vil en retorisk rekonstruksjon beholde repetisjoner, metakommentarer og ekspressive språkhandlinger og emosjonell argumentasjon – og unnlate å stryke disse fenomenene, slik pragma-dialektikerne ville ha gjort. Slik blir argumentasjonens autenticitet bevart, noe som gir et mer reelt grunnlag for evaluering enn i den pragma-dialektiske rekonstruksjonen.

Litteratur

- Allwood, Jens og L-G. Andersson. *Semantik*. Göteborg: Institut för lingvistik, Göteborgs Universitet, 1984.
- Bell, Philip og Theo van Leeuwen. *The Media Interview. Confession, Contest, Conversation*. University of New South Wales Press, Kensington, NSW; Australia, 1994.
- Berge, Kjell Lars. *Tekstnormers diakroni. Noen idéer til en sosioteologisk teori om tekstnormendring*. Stockholm: MINS 33, 1990.
- Clayman, Steven E. og John Heritage. "Questioning Presidents. Journalistic Deference and Adversarialness in the Press Conference of U.S. Presidents Eisenhower and Reagan", i: *News from the Interview Society*, red. Mats Ekström, Åsa Kroon og Mats Nylund, 49-79, Göteborg: Nordicom, Göteborg University, 2002.
- Dijk, Teun van. "What is political discourse analysis?". *Belgian Journal of Linguistics* 2 (1997), 53-67
- Dijk, Teun van. *Macrostructures*. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 1980.
- Dijk, Teun van og Walter Kintsch. *Strategies of discourse comprehension*, New York: Academic Press, 1983
- Eemeren, Frans H. van. *Strategic Maneuvering in Argumentative Discourse*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2010.
- Eemeren, Frans H. van og Rob Grootendorst. *Argumentation, Communication, and Fallacies*. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 1992.
- Eemeren, Frans H. van, Rob Grootendorst, Sally Jackson og Scott Jacobs. *Reconstructing Argumentative Discourse*. USA: The University of Alabama Press, 1993.
- Eemeren, Frans H. van og Peter Houtlosser. "Rhetorical analysis Within a Pragma-Dialectical Framework: The Case of R. J. Reynolds". *Argumentation* 14 (2000), 293-305.
- Eemeren, Frans H. van og Peter Houtlosser. "Managing Disagreement: Rhetorical Analysis Within a Dialectical Framework." *Argumentation and Advocacy* 37 (2001), 150-157.
- Eemeren, Frans H. van, Rob Grootendorst og Francisca Snoeck Henkemans. *Fundamentals of Argumentation Theory. A Handbook of Historical Backgrounds and Contemporary Developments*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 1996.
- Eemeren, Frans H. van, Rob Grootendorst og Francisca Snoeck Henkemans. *Argumentation. Analysis, Evaluation, Presentation*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 2002.
- Fairclough, Norman og Ruth Wodak. "Critical Discourse analysis", i: *Discourse as Social Interaction*, red. Teun van Dijk, London: Sage, 258-285.
- Fetzer, Anita. "Put bluntly, you've got something of a credibility problem: sincerity and credibility in political interviews", i: Paul Chilton og Christina Schäffner. *Politics as Text and Talk: Analytical Approaches to Political Discourse*. Amsterdam: John Benjamins, 2002.
- Hamblin, Charles Leonard. *Fallacies*. London: Methuen, 1970.

- Harris, Sandra. "Evasive action: how politicians respond to questions in political interviews", i: *Broadcast talk*, red. Paddy Scannell, 76-99, London: Sage Publications, 1991.
- Hellspong, Lennart. *Konsten att tala*. Lund: Studentlitteratur, 1992.
- Håkansson, Nicklas. "Argumentative and symbolic discourse in Nordic electoral debate" i *Insstead of the ideal debate. Doing politics and doing gender in Nordic political campaign discourse*, red. Kirsten Gomard og Anne Krogstad, 33-60. Aarhus: Aarhus University Press, 2001.
- Gilbert, Michael A. "Language, Words and Expressive Speech Acts", i *Proceedings of the Fourth International Conference of the International Society for the Study of Argumentation*, red. Frans van Eemeren, Rob Grootendorst, J. Anthony Blair og Charles A. Willard, 231-234, 1999.
- Hutchby, Ian og Robin Wooffitt. *Conversation Analysis. Principles, practices and applications*. Cambridge: Polity Press, 1999.
- Kock, Christian. *De svarer ikke. Fordømmende usikke i den politiske debat*. København: Gyldendal, 2011.
- Kock, Christian. "The difference between the rhetorical and the philosophical concept of argumentation," i *Lebenswelt und Wissenschaft* [Deutsches Jahrbuch Philosophie, 2], red. Carl F. Gethmann, 451-464. Hamburg: Felix Meiner Verlag, 2010.
- Kock, Christian. "Arguing for Different Types of Speech Acts", i *Argument Cultures: Proceedings of OSSA 09*, red. J. Ritola, CD_ROM, 1-11, Windsor, ON: OSSA, 2009.
- Kock, Christian. "Constructive Controversy: Rhetoric as Dissensus-oriented Discourse." *Cogency* 1 (1): 89-112, 2009.
- Kock, Christian. "Choice is not true or false", *Argumentation* 23, 1 (2009), 61-80.
- Kock, Christian. "Fornuftig uenighet." *Rhetorica Scandinavica* 48 (2008), 64-83.
- Kock, Christian. "Dialectical Obligations in Political Debate." *Informal Logic* 27 (3) (2007), 233-247.
- Lauerbach, Gerda. "Argumentation in political talk show interviews." *Journal of Pragmatics* 39 (2007), 1388-1419.
- Levinson, Stephen C. *Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1983.
- Linell, Per. *Approaching Dialogue. Talk, interaction and contexts in a dialogical perspective*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 1998 [1994].
- Linell, Per and Lennart Gustavsson. *Initiativ och respons. Om dialogens dynamik, dominans och koherens*. [SIC, 15]. University of Linköping: Tema Kommunikation, 1987.
- Miller, Carolyn. "Genre as social action", i *Genre and the New Rhetoric*, red. A. Freedman and P. Medway, 23-42. London: Taylor and Francis, 1994 [1984].
- Mouffe, Chantal. *On the political*. USA and Canada: Routledge, 2005.
- Sandvik, Margareth. "Reconstructing Interactive Argumentative Discourse." *Argumentation* 11 (1997), 419-434.
- Sandvik, Margareth. "Nå gidder jeg ikke diskutere med deg mer!" Om overgangen debatt – krangel". *Rhetorica Scandinavica* 5 (1998a), 39-51.
- Sandvik, Margareth. "Criteria for winning and losing a political debate", i *Proceedings of the Fourth International Conference of the International Society for the Study of Argumentation*, red. Frans H. van Eemeren, Rob Grootendorst, James A. Blair og Charles A. Willard, June 16 - 19, 1998b, Amsterdam. Sic Sat 7, Foris Publications Zwijndrecht
- Sandvik, Margareth. "Valgkamp på tv – står nøytralitetsidealet for fall?" *Rhetorica Scandinavica* 29/30 (2004), 15-36.
- Sandvik, Margareth. "Argumentation in broadcast election campaign discourse: Towards a rhetorical reconstruction," i: *The Pragmatics of Political Discourse. Explorations across cultures*, red. Anita Fetzer, 69-101. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2013.
- Sigrell, Anders. *Att övertyga mellan raderna. En retorisk studie om underförståddheter i moderne politisk argumentation*. Åstorp: Rhetor förlag, 2001.
- Toulmin, Stephen. *The Uses of Argument*. Cambridge: Cambridge University Press, 1958.
- Walton, Douglas. *The Place of Emotion in Argument*. Pennsylvania: Pennsylvania State University Press, 1992.
- Waltzer, Michael. *Politics and Passion. Toward a More Egalitarian Liberalism*. New Haven and London: Yale University Press, 2004.

Transkripsjonsnotasjon

Punktum .	markerer pause
Spørsmålstegn ?	indikerer spørsmål
Utropstegn !	markerer styrke
Hakeparentes []	viser overlappende tale, samme tall indikerer sekvenser som overlapper med hverandre
X	indikerer utydelig ord eller sekvens
Likhetstegn =	viser utstrakt stavelse
Krøllalfa @	markerer latter

